

Vertrouwensnotarissen

Het aantal aanvragen bij vertrouwensnotarissen neemt gestaag toe. Geregeld wordt er bij de tien aangewezen notarissen aangeklopt om even te klankborden over de twijfels die er leven. Want wanneer moet je nu wel ergens een melding van maken en wanneer niet? Is de twijfel wel terecht? Bij de vertrouwensnotaris kan een slecht gevoel worden getoetst.

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Roel Ottow

Hij is net terug van een week fietsen op de Mont Ventoux (Frankrijk). Daar heeft hij op een sportieve manier zijn hoofd kunnen leegmaken. Nu is het weer tijd voor de dagelijkse gang van zaken op het notariskantoor en zijn werk als vertrouwensnotaris. Egbert Willems uit Almelo neemt deze taak zeer serieus. Hij wordt dan ook geregeld geraadpleegd. Helemaal nu de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) is aangepast en notarissen ook een meldingsplicht hebben als zij ergens geen opdracht voor hebben gekregen, maar zijdelings een ongebruikelijke transactie horen. 'Het gaat tegenwoordig verder dan alleen verdenkingen bij eigen zaken. Denk aan een cliënt die bij jou komt en je iets vertelt zonder dat het gaat om de casus waarvoor

hij jou opdracht wil geven.' Als dit niet gebeurt in een verkennend gesprek met de cliënt en je vermoedt dat het gaat om een witwastransactie, moet het bij Financial Intelligence Unit - Nederland (FIU-Nederland) worden gemeld. Maar hoe weet je nu of je gevoel juist is?

SPARREN

Soms is het prettig om dan even met iemand te kunnen sparren. Daarvoor kunnen notarissen terecht bij de vertrouwensnotaris: in 1997 door het bestuur van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) geïnstalleerd om beroepsgenoten te adviseren over de meldingsplicht van de Wwft. De notaris is namelijk verplicht ongebruikelijke transacties die te maken kunnen hebben met witwaspraktijken of het financieren van terrorisme te melden bij het meldpunt ongebruikelijke transacties, FIU-Nederland. Dit geldt ook voor een voorgenomen

Klankborden met een collega

‘Wij houden je een spiegel voor’

transactie die (nog) niet is uitgevoerd. De notaris mag volgens de wet zijn cliënt niet van een melding op de hoogte brengen. Om te beoordelen of een transactie moet worden gemeld, zijn er indicatoren en richtsnoeren opgesteld. Daarnaast is er ook nog de vertrouwensnotaris. Willems vervult deze taak nu drie jaar. Hij ziet verschillende casussen langskomen. Zo trok een notaris aan de bel toen een echtpaar – dat momenteel in Afrika woont – een woonhuis in Nederland wilde kopen om hier te gaan wonen. De vrouw is Luxemburgse van geboorte, de man Nederlander én ondernemer. Een deel van de koopsom zou worden betaald vanaf een Luxemburgse bankrekening die op naam van de vrouw stond. De notaris twijfelde of dit verdacht was en hij dienst moest weigeren of hier een melding van moest maken. Willems: ‘In zo’n geval is het goed om te bellen. Luxemburgse bankrekeningen hebben een naam als het gaat om fraude, maar in dit geval is de vrouw van Luxemburgse afkomst. Dan hoef je het niet meteen benauwd te krijgen.’ Maar zo positief loopt het niet bij elk geval af.

SPIEGEL

Teska van Vuren uit Rotterdam heeft ook weleens iemand moeten adviseren een advocaat in de arm te nemen. ‘Gelukkig komt dit niet vaak voor’, aldus deze vertrouwensnotaris. ‘Ik word veel gebeld over ABC-transacties, maar

ook op het vlak van familierecht bijvoorbeeld. Als iemand spullen heeft achtergehouden of meer kinderen heeft dan is opgegeven. Wat moet de notaris dan doen of zeggen?’ Van Vuren is acht jaar vertrouwensnotaris. Hoe vaak zij wordt gebeld, wisselt erg. Gemiddeld zo’n twee keer per maand. ‘Het kan goed zijn wanneer je tot over je oren in een geval zit en niet alles meer helder ziet. Als je dan ook met niemand op kantoor van gedachten kan wisselen, of liever iemand spreekt die je niet goed kent, kun je ons bellen om te klankborden. Wij houden je als het ware een spiegel voor. De beslissing moet je uiteindelijk zelf nemen’, zegt Van Vuren. Natuurlijk verwachten de vertrouwensnotarissen wel dat er eerst zelf wordt nagedacht. Zij zijn er tenslotte niet om het probleem van een ander op te lossen. Van Vuren: ‘We zijn ook geen zelfstandig adviseur, ik ga geen dossiers doorworstelen en klerken sta ik ook niet te woord. Die laatste groep kan eerst bij de eigen notaris te rade gaan. Vijf minuten voor passeren bellen, is ook niet handig. Niet alle vragen kan ik *à la minute* beantwoorden.’ Ze vervolgt: ‘Zo belde ooit een notaris die een zaak met Iraniërs had. Zij wilden een vennootschap beginnen. Omdat Iran op de verboden lijst staat, konden zij niet zomaar geld storten uit dat land. Dat moest via iemand anders gaan die zij vertrouwden. Je moet dan wel snappen hoe de geldstromen lopen om dit proces goed te laten verlopen. Voor zo’n geval ga ik dan langs bij een collega of steek ik mijn neus in de boeken. Dat duurt langer dan een paar minuten.’

LASTIGE KWESTIES

Martine Bijkerk uit Amsterdam is vertrouwensnotaris sinds 2009. Zij benadrukt dat er geen verplichting is voor notarissen een vertrouwensnotaris te raadplegen wanneer ze tegen lastige situaties aanlopen. Maar het kan wel nuttig zijn om tegen iemand aan te praten: ‘Het instituut is er, dus maak er gebruik van’, aldus Bijkerk. Willems: ‘Iedere notaris voelt wanneer er iets mis is, maar wanneer moet je het ook melden? Je zit toch met je geheimhoudingsplicht. Wanneer gooi je die overboord voor een meldingsplicht? Dat zijn lastige kwesties waar

►► wij bij kunnen helpen. Soms ligt het er namelijk maar net aan hoe je dingen interpreteert. Ik kan dingen anders zien dan iemand die er diep inzigt.' Maar', vult Bijkerk aan, 'wij nemen niet de beslissing voor de notaris. Wij praten met iemand door de casus heen en proberen helder te krijgen hoe alles zit. Waar mogelijk reiken wij de middelen aan zodat de vrager zelf een beslissing kan maken.' Toch wordt er door de vertrouwensnotarissen soms ook wel echt advies gegeven. Zo kreeg Bijkerk een keer een vraag van een notaris die een melding had gedaan en daarna werd benaderd door de politie. Of hij even langs wilde komen om nadere informatie over de door hem gedane melding te verstekken. Maar mocht hij dat wel doen? 'Ik was net vertrouwensnotaris en had geen idee. Navraag leerde dat dit echt niet kon. Je hebt een meldingsplicht, maar daarna houdt het op. Als je bij de politie gaat praten, schend je de geheimhoudingsplicht.'

FINGERSPITZENGEFÜHL

Vertrouwensnotaris zijn, is vrijwilligerswerk, er is geen aparte opleiding voor. Zij blijven up-to-date door twee keer per jaar samen te komen en de cases die er zijn met elkaar te bespreken. Willems: 'Collega's verwachten van ons dat wij net iets meer weten. In de meeste gevallen gaat het vaak niet om een duidelijk "zus-" of "zo-standpunt", maar om een "beetje wel-" of een "beetje niet-geval". Notarissen hebben van nature *fingerspitzengefühl* als het gaat om zaken die de Wwft betreffen, dus wij ook. Het feit dat wij cases langs zien komen en bespreken, zorgt er vaak voor dat wij net iets meer weten.' Tijdens de laatste bijeenkomst hebben de tien vertrouwensnotarissen dan ook een aantal zaken besproken. Een van de casussen ging over een Liechtensteinse stichting die twee bv's in Nederland wilde oprichten. De notaris had de naam van de natuurlijke persoon achter de stichting gegoogeld en daarbij ontdekt dat dit een bekende fraudeur was. Hij heeft dienst geweigerd. De vertrouwensnotarissen plaatsen hier de volgende opmerking bij: 'Googelen is een gemakkelijke methode om informatie over personen te achterhalen. Meestal zal deze informatie niet voldoende zijn om een beslissing in een zaak te nemen, maar het is wel een mooi begin. Het

kan een manier zijn om ongewenste personen meteen als cliënt te kunnen weigeren.' Ook is er een notaris geweest die een project begeleidt waarbij uitpanding van bungalows in een vakantiepark plaatsvindt. Een koper uit Duitsland wilde een deel van de koopsom met enkele dure auto's betalen. De notaris heeft onderzoek gedaan, ook in Duitsland, en alles leek te kloppen. Hierover schrijven de vertrouwensnotarissen: 'Er is geen reden voor dienstweigeren en evenmin voor een Wwft-melding. Het is wel een zaak om zeer alert op te zijn én te blijven. Het kan zijn dat er herhaling plaatsvindt en dat de zaak dan anders komt te liggen.'

GEHEIMHOUDINGSPLICHT

Van Vuren vervult haar rol met liefde en plezier, maar vindt het ook vooral interessant. 'Door mijn rol als vertrouwensnotaris kom ik boeiende onderwerpen tegen en praat ik actief mee met de beroepsorganisatie. Opvallend is hoe sterk het strafrecht, de opsporing en de vervolging veranderen. Tegenwoordig is criminaliteit een complex en ingewikkeld proces. Zo komen er ook steeds meer ethische dilemma's bij kijken. Waar ligt de grens, dat vind ik interessant.' Notarissen hebben in 2012 ongeveer 23 procent meer ongebruikelijke en verdachte transacties gemeld aan de FIU-Nederland dan in 2011. Dit blijkt uit het jaaroverzicht van deze organisatie. Bijkerk benadrukt dat het omslagpunt tussen geheimhouding en meldplicht steeds meer opschuift in de richting van de meldplicht, maar dat notarissen niet te snel overstag moeten gaan: 'Collega's moeten zich goed bewust zijn van de afweging die ze moeten maken. In beginsel heb je als notaris gewoon een geheimhoudingsplicht. Deze doorbreek je alleen wanneer je met een wettelijke uitzonderingssituatie te maken hebt. Uiteraard zijn opsporingsinstanties erbij gebaat als notarissen alles wat een beetje vreemd is, melden. Maar dat kan niet. Dan schend je echt die geheimhoudingsplicht.' ■